

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน : กรณีชมรมหนูรักจักรยาน อ.ป่าซาง จังหวัดลำพูน” นี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะนักวิจัยได้โอกาสและกำลังใจที่ดีมาโดยตลอด

ลำดับแรกขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนทุนในการทำวิจัยนี้ ทำให้นักวิจัยได้มีโอกาสไปเรียนรู้ภูมิทัศน์หนึ่งในชอกมมเล็ก ๆ ณ หมู่บ้านหนองดู่ จังหวัดลำพูน ที่ซึ่งลุงจันทร์และป้าพรรณ เจ้าของพื้นที่ ผู้สูงอายุในงานวิจัยนี้ให้ความกรุณาทั้งที่พัก อาหารสุขภาพที่แสนอร่อย ที่สำคัญในงานวิจัยนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้เลยหากท่านทั้งสองไม่เป็นกลุ่มตัวอย่างให้ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เหนืออื่นใดในโลกนี้ ขอกราบเท้าขอบคุณพ่อและแม่ที่เลี้ยงลูกจนเติบโตและมีสติปัญญา และหน้าที่การงานจนทุกวันนี้ เสร็จงานวิจัยชิ้นนี้ลูกหวังจะได้ดูแลท่านได้มากขึ้น

อีกท่านหนึ่งที่ทำให้ความกรุณานักวิจัยมาโดยตลอดตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษาจนกระทั่งบัดนี้ กล่าวได้ว่าทุกครั้งที่ได้มีโอกาสพบเจอท่านความรู้ด้านการสื่อสารจะถูกตอกย้ำ ซ้ำ ทวน ให้เสมอ ขอขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร. กาญจนา แก้วเทพ ปรมาจารย์ด้านนิเทศศาสตร์สำหรับนักวิจัย ที่ท่านได้สละเวลาอ่านงานวิจัยนี้และให้ข้อเสนอแนะในการปรับแก้

ขอขอบคุณเพื่อนสนิทมิตรแท้ที่ไม่เคยทอดทิ้งนักวิจัยยามมีปัญหา และคอยให้กำลังใจมาโดยตลอดจนงานวิจัยนี้เสร็จ ขอขอบคุณอาจารย์จรัส อาจารย์ไกรสร อาจารย์ศศ โสพล และอาจารย์ดวงทิพย์ รวมทั้งเพื่อนอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม

ท้ายที่สุดนี้ นักวิจัยทราบดีว่างานวิจัยชิ้นนี้ยังมีข้อบกพร่องอีกมากมายซึ่งเป็นเพราะความอ่อนด้อยทางปัญญาของนักวิจัยเองที่ยังต้องเรียนรู้เพิ่มเติมความรู้อีกมาก หากแต่ข้อดีที่ยังมีอยู่บ้างของงานวิจัยนี้ นักวิจัยขอยกให้กับผู้สูงอายุทุกคนที่มีจิตอาสาพัฒนาชุมชน

อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ

พฤษภาคม 2554

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ MR65180356
โครงการ การเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน : กรณีชมรมหนูรักจักรยาน อ.ป่าซาง จังหวัดลำพูน
นักวิจัย ผศ.ดร. อมรรัตน์ ทิพย์เลิศ มหาวิทยาลัยรังสิต
Email atippalert@yahoo.com
ระยะเวลาโครงการ 14 พ.ค 2551-14 พ.ย 2552

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เกิดจากความสนใจที่ว่า ในสังคมไทยนับวันจะมีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และ“ผู้สูงอายุ” ส่วนใหญ่มักถูกมองว่าเป็นบุคคลชราภาพที่หมดคุณประโยชน์ต่อสังคม หากแต่ยังมีผู้สูงอายุอีกจำนวนหนึ่งที่เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพและได้ทำบทบาทหน้าที่ของ “สื่อบุคคล” ในการพัฒนาชุมชนเนื่องจากผู้สูงอายุมีต้นทุนต่างๆ ทั้งที่เป็นต้นทุนความรู้ ต้นทุนทางสังคม ต้นทุนทางวัฒนธรรม ฯลฯ ดังนั้นหากทำการศึกษาถึงการใช้ต้นทุนที่มีอยู่ของผู้สูงอายุดังกล่าว นั้น เท่ากับเป็นการดึงเอาวิธีการเหล่านั้นออกมาแปลงให้เป็นความรู้ที่ใช้อธิบายต่อสาธารณะ เพื่อขยายผลการนำไปใช้ได้ในวงกว้าง ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวจะเป็นหนทางหนึ่งในการสร้างภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างพลังทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และเป็นคุณูปการต่อการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง งานวิจัยนี้จึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. เพื่อศึกษาวิธีการผสมผสานต้นทุนในมิติต่างๆ ได้แก่ ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสัญลักษณ์ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทั้งที่เป็นต้นทุนเดิมและต้นทุนใหม่ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุก่อนและหลังการเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสาร
3. การถอดบทเรียนกระบวนการทำงานของผู้สูงอายุในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นศึกษาปรากฏการณ์ด้านการสื่อสารโดยกรณีตัวอย่างในการศึกษาวิจัยนี้ได้แก่ ลูกจันทร์ และป่าพรณ เขียวพันธุ์ ผู้สูงอายุที่ก่อตั้ง

ชมรมอนุรักษ์จักรยาน ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งได้ทำการพัฒนาชุมชน ด้วยการสอนเด็กๆในชมรมให้เป็น “เด็กดี” โดยใช้กิจกรรมจักรยานเป็นสื่อ เช่น การเก็บออม การปั่นจักรยานไปเรียนรู้รอบชุมชน ให้อำเภอพระพรหม การเรียนภาษา เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่า ในการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในฐานะสื่อบุคคลได้ใช้ความสามารถเฉพาะบุคคลทั้งในด้านความรู้ ทักษะการสื่อสาร และกลยุทธ์การสื่อสารในการทำงาน ซึ่งความสามารถดังกล่าวเกิดจากการสั่งสม “ต้นทุน” จากภูมิหลังของผู้สูงอายุเองและจากปัจจัยภายในชุมชน โดยผู้สูงอายุในงานวิจัยนี้มีทุนครบทั้ง 4 ประเภทตามแนวคิดของ บุรดิเยอ ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนสัญลักษณ์ และทุนสังคม

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้สูงอายุในงานวิจัยนี้มีทุนความรู้ที่หลากหลายจึงผสมผสานทุนดังกล่าวเพื่อใช้ในการการทำงานใน 2 ลักษณะ คือ การผสมผสานทุนแต่ละประเภท และการผสมผสานทุนความรู้ต่างๆ เช่น การผสมผสานทุนความรู้เรื่องสุขภาพกับความรู้เรื่องธรรมชาติของเด็ก การผสมผสานความรู้เรื่องการสวดมนต์กับความรู้เรื่องกฎจราจร เป็นต้น

ผลการวิจัยเรื่องความสามารถทางการสื่อสารของผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุมีความสามารถทางการสื่อสารในระดับสูง ประกอบด้วย 1) ความรู้ ได้แก่ ความรู้เชิงวิชาการ ความรู้ทางธรรม ความรู้ด้านการสื่อสาร 2) ทักษะการสื่อสาร ได้แก่ ทักษะการเลือกใช้สื่อ ทักษะด้านเนื้อหาสาระ ทักษะการวิเคราะห์ผู้รับสาร 3) กลยุทธ์การสื่อสาร ได้แก่ กลยุทธ์เชื้อฟังผู้ใหญ่แล้วจะได้ดี กลยุทธ์รุ่นพี่สอนน้อง กลยุทธ์สื่อด้วยวินัยสร้างความปลอดภัยทั้งกลุ่ม กลยุทธ์คนดีมีคู่มี กลยุทธ์ธรรมสร้างสมาธิ-สติ นำทาง กลยุทธ์ออมเพื่อเที่ยวเก็บเกี่ยวความรู้ และต่อมาภายหลังเมื่อมีการเสริมพลังความสามารถทางการสื่อสารจากหน่วยงานภายนอกแล้ว ผู้สูงอายุมีความรู้และทักษะการสื่อสารเพิ่มขึ้น

จากการถอดบทเรียนเรื่องกระบวนการทำงานของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุมีกระบวนการทำงานกับเด็กที่น่าสนใจ 6 วิธี คือ 1) การทำงานเป็นกลุ่ม 2) ควบคุมโดยใช้กฎระเบียบของกลุ่ม 3) ทำงานแบบอาสาสมัคร 4) เน้นผู้รับสารเป็นตัวตั้ง 5) ทำงานแบบ Multifunction 6) สร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน

ในท้ายที่สุด งานวิจัยนี้ยังคงยืนยันข้อค้นพบเกี่ยวกับสื่อบุคคลเพื่อการพัฒนาว่าต้องเป็นบุคคลที่มี “จิตสาธารณะ” ประกอบกับการมีต้นทุน และความสามารถทางการสื่อสารที่เอื้อต่อการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนด้วย

คำสำคัญ

ผู้สูงอายุ ต้นทุน ความสามารถทางการสื่อสาร เด็กและเยาวชน การเสริมพลังความสามารถ

Abstract

Project Code : MR65180356

Project Title : The Empowerment of Communication Competency of The Elderly for Children and Youth Development: Case Study “I love bicycle” (Chom-Roum NU Luk Chakayan) Club at Pasang District; Lumphoon.

Investigator : Ass.Dr. Amornrat Tippalert Rangsit University

E-mail Address : atippalert@yahoo.com

Project Period : May 14, 2008 - November 14, 2009.

Abstract: This research originated from the idea that in Thai society, an amount of ageing is increased, and an overall of “The Elderly” cannot give the benefits to society. Conversely, it still have some particular elderly, who have more efficiency and play roles as “personal media” for developing community. The reason is they have more knowledge capital, social capital, cultural capital, and soon. Therefore, if the study focuses on the uses of these all capitals of the ageing, it means this study applies and transfers them to knowledge as a board on which information can be displayed to public view. This disciplinary knowledge will create an immune, will empower a culture in locality, and will definitely be the advantages for development.

The objectives of this research are as follow

1. To study the integrated methods of capitals in variety of dimensions, such as economic capital, symbolic capital, and social capital, which are the previous capital and new capital among elder. These capitals are the significant factors toward children and youth development's procedures.

2. To comparative analyze between the elders' communication competency before and after empowering the communication competency.
3. To decode the work procedures' lessons of the elder in children and youth development.

This research is qualitative research emphasizing the Communication phenomenon. The case studies within this research such as Uncle Chun and Auntie Phun Keaqphun: the elders who established "I love bicycle" club (Chom-Roum NU Luk Chakayan) in Pasang Districk, Lumphoon province. They developed a community with giving a concept of "Good Child" to children, including used of bicycle activity as media. For example, to save for biking bicycle around a community, make a merit, Learning language and Dharma, and so on.

The results reveal that the ageing play roles as personal media in children and youth development. They spend the individual skills, such as knowledge, communication skill, and communication strategy for work. These skills based on accumulating "capital" of the elderly' background and internal community's factors. And this research also demonstrate that the elderly in this research have capitals entirely of Bourdieu' paradigm that is economic capital, cultural capital, symbolic capital, and social capital, which are the previous capital and new capital among elders. These capitals are the significant factors toward children and youth development's procedures.

Additionally, the results also presents that the elderly within this research have many varieties of knowledge capital, which are combined for works into 2 ways: 1) the combination of each capital, and 2) the combination of all kinds of capital, such as the combination of capital of children between healthy knowledge and natural knowledge, the combination of knowledge between pray knowledge and traffic regulations, and so on.

The findings of this research concerned to the "communication competence" of the elderly in children and youth development's procedure. Especially, the particular elderly in this

research have the high level of communication competency. This communication competency is

- 1) knowledge: academic knowledge, dharma knowledge, communication knowledge
- 2) communication skill that is media uses, message skill which include select and construction it
- 3) communication strategies; such as, 'Believe in elder's statements is good' strategy, 'brothers and sisters learning' strategy, 'regulations lead to safety group' strategy, 'ghost protects good man' strategy, dharma creates concentration and concentration leads the way' strategy, 'save for travel and knowledge' strategy, and so on. After that, the increasing of empowerment of communication competency from external organizations to elderly, it can be seen that they had much more knowledge and communication skills levels.

Regarding to translation of lesson concerned to elder's work process, it realizes that the elderly have the interested work process with children in 6 methods; 1) teamwork, 2) group's regulation control, 3) volunteer as work, 4) emphasizing on receivers, 5) work as multifunction, and 6) community participation.

Finally, this research still confirm the result concerning to personal media for development. That means the personal media must have "social responsibility" mind, comprising capital, and communication competency supporting the works for children and youth as well.

Keywords:

The Elderly , Capital, Communication Competency, Empowerment, Children and Youth